

Zodpovedná osoba a jej postavenie pri poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti¹

Data Protection Officer and its Role as regards Healthcare Providers

JUDr. Laura Rózenfeldová

Abstrakt

Predmetom tohto príspevku je analýza inštitútu zodpovednej osoby v zmysle novej právnej úpravy ochrany osobných údajov obsiahnutej vo Všeobecnom nariadení o ochrane údajov, a to v kontexte aplikácie tohto inštitútu zo strany poskytovateľov zdravotnej starostlivosti. Konkrétne sa autori v tomto príspevku zaoberajú identifikáciou základných problematických otázok spojených s aplikáciou tohto inštitútu, a to predovšetkým pokiaľ ide o vymedzenie prípadov obligatorného a fakultatívneho určenia zodpovednej osoby poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti, ako aj vo vzťahu k posúdeniu postavenia a úloh prislúchajúcich zodpovednej osobe.

Kľúčové slová:

ochrana osobných údajov, zodpovedná osoba, poskytovateľ zdravotnej starostlivosti

Abstract

The objective of this paper is to analyse the obligation of the controller and the processor to designate a data protection officer stipulated in the newly adopted regulation on personal data protection contained in the General Data Protection Regulation, in the context of healthcare providers. The authors focus specifically on the identification of the relevant issues in this context, particularly as regards the specification of situations of obligatory and facultative determination of the data protection officer by the healthcare providers as well as the analysis of the role and activities of the data protection officer.

Key words:

personal data protection, data protection officer, healthcare provider

¹ Tento článok bol vypracovaný v rámci projektu Priateľské dátové prostredie v zdravotníctve (kód projektu 314011L790), ktorý je podporený z Európskeho sociálneho fondu v rámci operačného programu Efektívna verejná správa.

ÚVOD

Právo na ochranu osobných údajov je jedným zo základných práv fyzických osôb zakotveným v čl. 8 Charty základných práv Európskej únie,² v čl. 16 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie,³ ako aj vo vnútroštátnych právnych poriadkoch jednotlivých členských štátov. V podmienkach Slovenskej republiky je uvedené základné právo zahrnuté priamo v Ústave Slovenskej republiky, ktorá v čl. 19 ods. 3 ustanovuje právo každého „na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe.“⁴ V tejto súvislosti je potrebné konštatovať, že právo na ochranu osobných údajov jednotlivcov nie je právom absolútnym, ale je potrebné ho „posudzovať vo vzťahu k jeho funkcii v spoločnosti a musí byť vyvážené s ostatnými základnými právami, a to v súlade so zásadou proporcionality.“⁵

V dôsledku technologického vývoja a globalizácie možno v poslednom období pozorovať neustále sa zvyšujúcu mieru využívania osobných údajov zo strany súkromných subjektov presahujúcu hranice jednotlivých členských štátov, resp. samotnej Európskej únie. S využívaním osobných údajov v podnikateľskej činnosti týchto subjektov je nevyhnutne spojená vyššia miera ohrozenia, ako aj prípadných zásahov do základného práva dotknutých osôb na ochranu osobných údajov.

Predmetný vývoj viedol k potrebe vytvorenia vhodnejšieho a komplexnejšieho právneho rámca na ochranu osobných údajov aplikovateľného na nadnárodnej úrovni. Výsledkom tohto procesu bolo prijatie novej právnej úpravy ochrany osobných údajov obsiahnutej v Nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje Smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov) (ďalej len „Nariadenie“), ktorá je priamo aplikovateľná v jednotlivých členských štátoch Európskej únie. Cieľom uvedeného Nariadenia je predovšetkým zabezpečenie konzistentnej a vysokej úrovne ochrany osobných údajov fyzických osôb a odstránenie prekážok tokov osobných údajov v rámci Európskej únie.

Zabezpečenie účinnej ochrany osobných údajov na celom území Európskej únie si v zmysle Nariadenia vyžaduje „posilnenie a spresnenie práv dotknutých osôb a povinností tých, ktorí osobné údaje spracúvajú a o ich spracúvaní rozhodujú, ako aj zodpovedajúcich právomocí na monitorovanie a zabezpečenie súladu s pravidlami ochrany osobných údajov a zodpovedajúcich sankcií za porušenia pravidiel v členských štátoch.“⁶

² Charta základných práv Európskej únie. Ú. v. EÚ C 326, 26.10.2012, s. 391-407.

³ Zmluva o fungovaní Európskej únie. Ú. v. EÚ C 326, 26.10.2012, s. 47-390.

⁴ Čl. 19 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky.

⁵ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje Smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov). Ú. v. EÚ L 119, 4.5.2016, s. 1-88. Preambula (4).

⁶ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje Smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov). Ú. v. EÚ L 119, 4.5.2016, s. 1-88. Preambula (11).

Predmetom tohto príspevku je posúdenie jedného zo spôsobov, prostredníctvom ktorého sa zabezpečuje plnenie povinností subjektov, ktoré osobné údaje spracúvajú a o ich spracúvaní rozhodujú, a to konkrétne „novo-zavedeného“ inštitútu zodpovednej osoby. Bližšie sa v tomto príspevku zameriame na vybrané aspekty inštitútu zodpovednej osoby, a to v kontexte aplikácie tohto inštitútu pri poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti.

1. PRÁVNA ÚPRAVA INŠTITÚTU ZODPOVEDNEJ OSOBY

Inštitút zodpovednej osoby nie je v právnom poriadku Slovenskej republiky, ako ani v právnom poriadku Európskej únie novým inštitútom. Povinnosť určenia zodpovednej osoby ustanovoval v podmienkach Slovenskej republiky už zákon č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov (účinný od 1. januára 2009 do 30. júna 2013), ktorý túto povinnosť ukladal tým prevádzkovateľom, ktorí zamestnávali viac ako päť osôb. Uvedený zákon bol neskôr zákonom č. 122/2013 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (účinný do 24. mája 2018) zrušený. Touto zmenou právnej úpravy došlo k nahradeniu pôvodne obligatórnej povinnosti určiť zodpovednú osobu možnosťou prevádzkovateľa, resp. sprostredkovateľa, ktorý spracúva osobné údaje prostredníctvom oprávnených osôb, písomne poveriť výkonom dohľadu jednu alebo viaceré zodpovedné osoby, ktorých úlohou bolo dozerať na dodržiavanie zákonných ustanovení pri spracúvaní osobných údajov. Určenie takejto zodpovednej osoby, prípadne viacerých zodpovedných osôb však nemalo vplyv na zodpovednosť prevádzkovateľa, ktorý v zmysle § 23 ods. 1 predmetného zákona zodpovedal za výkon dohľadu nad ochranou osobných údajov spracúvaných podľa tohto zákona. Zákon č. 122/2013 Z. z. bol následne zrušený a nahradený v súčasnosti platným zákonom č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (účinným od 25. mája 2018).

Z hľadiska právnej úpravy práva Európskej únie bolo možné nájsť inštitút zodpovednej osoby v úprave v súčasnosti už neúčinnnej Smernice Európskeho parlamentu a Rady 95/46/EHS z 24. októbra 1995 o ochrane fyzických osôb pri spracovaní osobných údajov a voľnom pohybe týchto údajov,⁷ a to napr. v čl. 18 (2), predmetom ktorého bola úprava možnosti zjednodušenia alebo ustanovenia výnimky z tam ustanovenej povinnosti oznámenia dozornému orgánu za splnenia Smernicou ustanovených podmienok, a to o. i. v prípade, ak kontrolór, v súlade s právom štátu, ktoré ho riadi, ustanoví úradníka na ochranu osobných údajov. Zodpovednosť úradníka na ochranu osobných údajov spočívala predovšetkým v zabezpečovaní, a to nezávislým spôsobom, vnútornej uplatniteľnosti vnútroštátnych predpisov v súlade s touto Smernicou. Uvedený inštitút úradníka na ochranu osobných údajov bol okrem Slovenskej republiky zakotvený aj v iných členských štátoch EÚ, ako napr. v Nemecku, Francúzsku, Švédsku, Maďarsku, Poľsku. Zavedenie tohto inštitútu podporovala aj Pracovná skupina pre ochranu jednotlivcov so zreteľom na spracovanie osobných údajov (ďalej len „Pracovná skupina“),⁸ ktorá vo svojich odporúčaniach podporovala dobrovoľné určenie zodpovednej

⁷ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 95/46/EHS z 24. októbra 1995 o ochrane fyzických osôb pri spracovaní osobných údajov a voľnom pohybe týchto údajov. *Ú. v. ES L 281, 23.11.1995, s. 31-50.*

⁸ K účinnosti Všeobecného nariadenia pre ochranu osobných údajov bola transformovaná do podoby Európskeho výboru pre ochranu osobných údajov.

osoby, čo považovala za jeden zo spôsobov zabezpečenia účinnej ochrany osobných údajov v praxi.⁹

Ako už bolo uvedené, s účinnosťou ku dňu 25. mája 2018 došlo k významným zmenám v oblasti právnych predpisov regulujúcich problematiku ochrany osobných údajov, a to prijatím Nariadenia, ktorým došlo k zrušeniu dovtedy účinnej Smernice 95/46/ES. Predmetné Nariadenie bolo do slovenského právneho poriadku pretransformované prijatím zákona č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Inštitút zodpovednej osoby bol pretransformovaný aj do novoprijatej právnej úpravy ako jeden z prostriedkov na zabezpečenie dosiahnutia požadovanej úrovne ochrany osobných údajov fyzických osôb, a to prostredníctvom ustanovenia osobitnej povinnosti prevádzkovateľa a sprostredkovateľa určiť zodpovednú osobu v prípadoch výslovne ustanovených Nariadením.

2. POVINNOSŤ POSKYTOVATEĽA ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI URČIŤ ZODPOVEDNÚ OSOBU

Článok 37 (1) Nariadenia ustanovuje prevádzkovateľovi a sprostredkovateľovi povinnosť určiť zodpovednú osobu v každom prípade, ak:

- a) spracúvanie vykonáva orgán verejnej moci alebo verejnoprávny subjekt s výnimkou súdov pri výkone ich súdnej právomoci;
- b) hlavnými činnosťami prevádzkovateľa alebo sprostredkovateľa sú spracovateľské operácie, ktoré si vzhľadom na svoju povahu, rozsah a/alebo účely vyžadujú pravidelné a systematické monitorovanie dotknutých osôb vo veľkom rozsahu; alebo
- c) hlavnými činnosťami prevádzkovateľa alebo sprostredkovateľa je spracúvanie osobitných kategórií údajov podľa čl. 9 vo veľkom rozsahu alebo spracúvanie osobných údajov týkajúcich sa uznania viny za trestné činy a priestupky podľa čl. 10.

Vo vzťahu k poskytovateľom zdravotnej starostlivosti prichádza do úvahy predovšetkým aplikácia dôvodov povinného určenia zodpovednej osoby podľa čl. 37 (1) písm. b) a písm. c).

2.1 Povinnosť poskytovateľa zdravotnej starostlivosti určiť zodpovednú osobu podľa čl. 37 (1) písm. b) Nariadenia

V prípade dôvodu povinného určenia zodpovednej osoby podľa čl. 31 (1) písm. b) možno rozlíšiť tri základné podmienky, ktoré musia byť splnené kumulatívne na to, aby založili povinnosť prevádzkovateľa alebo sprostredkovateľa určiť zodpovednú osobu, a to konkrétne:

- a) hlavnými činnosťami prevádzkovateľa alebo sprostredkovateľa sú spracovateľské operácie,
- b) ktoré si vzhľadom na svoju povahu, rozsah alebo účel vyžadujú pravidelné a systematické monitorovanie dotknutej osoby,
- c) vo veľkom rozsahu.

⁹ Opinion 3/2010 on the Principle of Accountability. Adopted on 13. July 2010.

Pokiaľ ide o identifikáciu hlavných činností prevádzkovateľa alebo sprostredkovateľa, v zmysle Preambuly (97) Nariadenia: „V súkromnom sektore sa hlavné činnosti prevádzkovateľa týkajú jeho primárnych činností, a nie spracúvania osobných údajov ako vedľajšej činnosti.“ V tejto súvislosti je však potrebné poukázať na skutočnosť, že v niektorých prípadoch bude spracúvanie osobných údajov činnosťou, ktorá je nevyhnutnou súčasťou hlavnej činnosti príslušných subjektov. Takým bude napríklad prípad poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, ktorých hlavná činnosť síce primárne spočíva v samotnom poskytovaní zdravotnej starostlivosti, ale jej nevyhnutnou súčasťou je tiež spracúvanie údajov o zdravotnom stave svojich pacientov, čo je predpokladom správneho a efektívneho poskytovania hlavnej činnosti. V danom prípade tak bude potrebné prihliadať na predmetné spracovanie údajov ako na jednu z hlavných, nie vedľajších činností poskytovateľa. Možno tak predpokladať, že v prípade poskytovateľov zdravotnej starostlivosti bude analyzovaná podmienka „hlavnej činnosti prevádzkovateľa“ splnená, pokiaľ v rámci svojej činnosti poskytovateľ napr. prevádzkuje osobitný systém slúžiaci zamestnancom poskytovateľa na indexáciu údajov o jednotlivých pacientoch, a to či už ide o ich „štandardné“ osobné údaje slúžiace na identifikáciu konkrétneho pacienta, alebo údaje o zdravotnom stave jednotlivých pacientov (napr. pri zadávaní výsledkov vyšetrení a pod.).

Ďalšia podmienka pre založenie povinnosti určiť zodpovednú osobu vyplýva z povahy, rozsahu a/alebo účelov spracovateľských operácií, ktoré si vyžadujú pravidelné a systematické monitorovanie dotknutých osôb.

Pracovná skupina pod pojem „pravidelná činnosť“ zaraďuje akékoľvek činnosti, pre ktoré je charakteristický jeden alebo viaceré z nasledujúcich znakov: a) prebiehajúce alebo vyskytujúce sa v určitých intervaloch alebo v určitých obdobiach, b) opakované sa vyskytujúce alebo opakované v ustanovených časoch, alebo c) odohrávajúce sa nepretržite alebo pravidelne. Vo vzťahu k poskytovateľom zdravotnej starostlivosti možno obdobne predpokladať naplnenie podmienky „pravidelne vykonávanej činnosti“, nakoľko subjekty, ktoré poskytujú zdravotnú starostlivosť, spravidla uchovávajú osobné údaje jednotlivcov nepretržite, umožňujúc prístup k týmto osobným údajom v rámci celej organizácie poskytovateľa, a to z dôvodu potreby zabezpečiť správne poskytnutie zdravotnej starostlivosti. Doba uchovávania osobných údajov tak v prípade poskytovateľov zdravotnej starostlivosti spravidla nie je limitovaná napr. len na dobu jednotlivého vyšetrenia konkrétnej osoby.

Pojem „systematické činnosti“ zahŕňa podľa Pracovnej skupiny také činnosti, pre ktoré je typický jeden alebo viaceré z nasledujúcich znakov: a) vyskytujúce sa v súlade so systémom, b) vopred naplánované, organizované alebo metodické, c) odohrávajúce sa ako súčasť všeobecného plánu pre zhromažďovanie údajov, alebo d) uskutočnené ako súčasť stratégie. Obdobne možno u poskytovateľov zdravotnej starostlivosti predpokladať splnenie požiadavky systematického monitorovania osobných údajov, a to z dôvodu, že spracúvané osobné údaje sú spravidla obsiahnuté v na tento účel vytvorenom systéme, ktorý obsahuje jednak „štandardné“ osobné údaje pacienta zadané pri prvom využití služieb poskytovaných poskytovateľom zdravotnej starostlivosti, ako aj údaje o zdravotnom stave pacienta, ktoré do systému zadávajú zamestnanci poskytovateľa pri jednotlivých úkonoch. Príkladom pravidelného

a systematického monitorovania je tiež monitorovanie uskutočňované prostredníctvom rôznych nositeľných zariadení, ktoré zbierajú údaje o zdravotnom stave dotknutej osoby napr. v rámci výskumu.

Posledná podmienka pre založenie povinnosti určiť zodpovednú osobu spočíva v skutočnosti, že monitorovanie dotknutých fyzických osôb sa uskutočňuje vo veľkom rozsahu. V tomto prípade poskytuje určitý návod na výklad tohto znaku Recitál 91 Nariadenia, ktorý upresňuje osobitnú povinnosť prevádzkovateľa uskutočniť posúdenie vplyvu na ochranu osobných údajov. V tejto súvislosti sa pod spracovateľskými operáciami veľkého rozsahu rozumejú také operácie, ktorých cieľom je „*spracúvať značný objem osobných údajov na regionálnej, vnútroštátnej alebo nadnárodnej úrovni, ktoré by mohli ovplyvniť veľký počet dotknutých osôb a ktoré pravdepodobne povedú k vysokému riziku, napríklad z hľadiska ich citlivosti, ak sa v súlade s dosiahnutým stavom technologických znalostí vo veľkom rozsahu využíva nová technológia, ako aj pri iných spracovateľských operáciách, ktoré predstavujú vysoké riziko pre práva a slobody dotknutých osôb.*“

Z uvedeného ustanovenia vychádzala aj Pracovná skupina, ktorá vymedzila skutočnosti, ktoré majú byť posúdené za účelom určenia, či ide o monitorovanie vo veľkom rozsahu alebo nie a to: a) množstvo dotknutých subjektov (konkrétny počet osôb alebo percentuálna časť obyvateľstva), b) množstvo a/alebo rozsah spracúvaných údajov, c) dĺžka, resp. trvanie spracúvania, a d) geografický rozsah spracúvania.

Príkladom spracúvania napĺňajúceho znak veľkého rozsahu je jednoznačne spracúvanie zdravotných údajov poskytovateľom zdravotnej starostlivosti napr. v rámci nemocnice. V tomto prípade možno predpokladať spracúvanie osobných údajov vo vzťahu k väčšiemu počtu dotknutých osôb, vo väčšom rozsahu (nielen „štandardné“ osobné údaje, ale konkrétne aj údaje o zdravotnom stave pacienta), po dlhšiu dobu, prípadne aj natrvalo (v prípade potreby poskytovania dlhodobej starostlivosti) a prípadne aj zasahujúc väčšiu geografickú oblasť (v prípade nemocníc špecializovaných na konkrétny druh činnosti možný zásah aj na územie celého štátu, v prípade lokálnych nemocníc zásah na regionálnej úrovni). Uvedené sa však spravidla nebude vzťahovať na spracúvanie osobných údajov pacientov jednotlivých lekárov alebo iných zdravotníckych pracovníkov v prípade poskytovania ambulantnej zdravotnej starostlivosti.

2.2 Povinnosť poskytovateľa zdravotnej starostlivosti určiť zodpovednú osobu podľa čl. 37 (1) písm. c) Nariadenia

Povinnosť určenia zodpovednej osoby prináleží aj subjektom, ktorých hlavné činnosti spočívajú *inter alia* v spracúvaní osobitných kategórií údajov podľa čl. 9 vo veľkom rozsahu.¹⁰

Osobitnými kategóriami údajov sa v zmysle čl. 9 (1) Nariadenia rozumejú osobné údaje, ktoré „*odhaľujú rasový alebo etnický pôvod, politické názory, náboženské alebo filozofické presvedčenie alebo členstvo v odborových organizáciách, a spracúvanie genetických údajov,*

¹⁰ Bližšie k vymedzeniu „hlavných činností“ „vo veľkom rozsahu“ pozri predchádzajúcu časť príspevku.

biometrických údajov na individuálnu identifikáciu fyzickej osoby, údajov týkajúcich sa zdravia alebo údajov týkajúcich sa sexuálneho života alebo sexuálnej orientácie fyzickej osoby.“

Z uvedeného vymedzenia je zrejmé, že poskytovateľov zdravotnej starostlivosti bude potrebné považovať za subjekty, ktoré spracúvajú osobitné kategórie osobných údajov, nakoľko títo takmer bez výnimky spracúvajú údaje týkajúce sa zdravia fyzických osôb, čo vyplýva z charakteru služieb nimi poskytovaných. Predmetný záver potvrdzuje napr. Suchánková, ktorá obdobne uvádza, že „*typickým príkladom organizácie spracúvajúcej osobitné kategórie údajov (citlivé údaje) budú zdravotnícke zariadenia.*“¹¹

3. MOŽNOSŤ POSKYTOVATEĽA ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI URČIŤ ZODPOVEDNÚ OSOBU

V niektorých prípadoch môže byť nejednoznačným, či konkrétnemu poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti vzniká povinnosť určiť zodpovednú osobu podľa čl. 37 (1) Nariadenia alebo nie. Na uvedené reagovala Pracovná skupina vo svojich Pokynoch,¹² v ktorých uvádza, že s výnimkou prípadov, v ktorých je zrejmé, že táto povinnosť sa na relevantné subjekty nevzťahuje, je vhodné aby prevádzkovatelia a sprostredkovatelia zdokumentovali proces analýzy aplikovateľnosti predmetnej povinnosti na nich, a to za tým účelom, aby v zmysle čl. 24 (1) Nariadenia boli schopní preukázať súladnosť spracovávaní osobných údajov s Nariadením. Predmetná analýza aplikovateľnosti by mala byť opakovaná, a to najmä v prípade, ak uvedené subjekty rozšíria svoje činnosti o nové aktivity, ktoré by mohli prípadne založiť túto povinnosť podľa čl. 37 (1). Ďalšou možnosťou je prípadné prekonzultovanie uvedeného s príslušným dozorným orgánom. V tejto súvislosti je tak možné prijatie všeobecného usmernenia, podľa ktorého je potrebné preukázať, že konkrétny subjekt vykonal analýzu svojich činností za účelom posúdenia, či sa na daný subjekt vzťahuje povinnosť určiť zodpovednú osobu alebo nie.

Nadväzne možno poukázať aj na odporúčania obsiahnuté v Metodike vydané českým Ministerstvom zdravotníctva, podľa ktorej „*vo veľkom množstve prípadov bude pre rozhodnutie o povinnosti určiť zodpovednú osobu potrebné vyhodnotiť situáciu konkrétneho prevádzkovateľa alebo sprostredkovateľa s prihliadnutím na rozsah spracúvaných osobných údajov.*“¹³ Uvedené bude relevantné predovšetkým pre tých poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, ktorí svoju činnosť vykonávajú v menšom rozsahu, čo by prípadne mohlo odôvodňovať skutočnosť, že určenie zodpovednej osoby v konkrétnom prípade nie je potrebné. V tejto súvislosti možno poukázať na vyššie spomínanú Metodiku, podľa ktorej napríklad „*poskytovateľ lôžkovej starostlivosti určuje zodpovednú osobu pre ochranu osobných údajov spravidla vždy, kým v prípade ambulantných poskytovateľov je určenie zodpovednej osoby*

¹¹ Pattynová, J. - Suchánková, L. - Černý, J. a kol. Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR) Data a soukromí v digitálním světě Komentář. 2018: Leges. ISBN: 978-80-7502-288-2. S. 287.

¹² Pokyny vypracované Pracovnou skupinou obsiahnuté v tzv. „Guidelines on Data Protection Officers („DPOs“)“ z 13. decembra 2016.

¹³ Ministerstvo zdravotnictví ČR, Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. Jak implementovat v ambulantní sféře Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES v resortu zdravotnictví (na co si dát pozor v ambulantní sféře) z 31. marca 2018.

*dobrovoľné. S prihliadnutím na svoju organizačnú štruktúru a veľkosť sa ambulantný poskytovateľ určujúci zodpovednú osobu môže dobrovoľne rozhodnúť pre určenie vlastnej zodpovednej osoby alebo môže zodpovednú osobu zdieľať s inými ambulanciami.*¹⁴ S prihliadnutím na veľkosť konkrétneho poskytovateľa zdravotnej starostlivosti a jeho organizačnú štruktúru, však bude v niektorých prípadoch určenie zodpovednej osoby vyžadované, najmä v prípade väčších polikliník.

4. POSTAVENIE A ÚLOHY ZODPOVEDNEJ OSOBY VO VZŤAHU K POSKYTOVATEĽOM ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI

4.1 Postavenie zodpovednej osoby vo vzťahu k poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti

Článok 38 Nariadenia (§ 45 zákona č. 18/2018 Z. z.) bližšie špecifikuje postavenie zodpovednej osoby vo vzťahu k prevádzkovateľovi, sprostredkovateľovi, ako aj k dotknutým osobám.

Postavenie zodpovednej osoby je v prvom rade vymedzené prostredníctvom ustanovenia *osobitných povinností prevádzkovateľa, resp. sprostredkovateľa*, a to:

- 1) povinnosť zabezpečiť, aby zodpovedná osoba riadne a včas vykonávala činnosti súvisiace s ochranou osobných údajov (§ 45 ods. 1);
- 2) povinnosť poskytnúť zodpovednej osobe pri plnení jej úloh potrebnú súčinnosť, najmä povinnosť poskytnúť prostriedky potrebné na plnenie týchto úloh a prístup k osobným údajom a spracovateľským operáciám, ako aj zabezpečiť udržiavanie jej odborných znalostí (§ 45 ods. 2);
- 3) povinnosť zabezpečiť, aby zodpovedná osoba v súvislosti s plnením jej úloh nedostávala žiadne pokyny (§ 45 ods. 3);
- 4) povinnosť zabezpečiť, aby žiadna z iných úloh a povinností, ktoré zodpovedná osoba plní, nevedla ku konfliktu záujmov (§ 45 ods. 6).

V tejto súvislosti je potrebné poukázať na *potrebu spolupráce prevádzkovateľa, resp. sprostredkovateľa s určenou zodpovednou osobou* za účelom zabezpečenia efektívneho vykonávania úloh zodpovednej osoby. Takáto spolupráca vyžaduje najmä poskytnutie komplexného prehľadu o všetkých činnostiach prevádzkovateľa, resp. sprostredkovateľa, v rámci ktorých dochádza k spracúvaniu osobných údajov dotknutých osôb, a to priebežne aj vo vzťahu k novým činnostiam, ktoré môžu viesť k takémuto spracovaniu. Uvedená všeobecná povinnosť je priamo špecifikovaná aj v niektorých ustanoveniach Nariadenia, a to napr. v čl. 35 (2), ktorý ukladá prevádzkovateľovi povinnosť radiť sa so zodpovednou osobou počas vykonávania posúdenia vplyvu na ochranu údajov. Spoluprácu medzi zodpovednou osobou a prevádzkovateľom výslovne vyžaduje aj čl. 33 (3) (b) Nariadenia, a to v prípade porušenia ochrany osobných údajov. Uvedené možno dosiahnuť napr. zabezpečením účasti zodpovednej

¹⁴ Ministerstvo zdravotníctví ČR, Ústav zdravotníckých informací a statistiky ČR. Jak implementovat v ambulantní sféře Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES v resortu zdravotnictví (na co si dát pozor v ambulantní sféře) z 31. marca 2018.

osoby na stretnutiach manažmentu na jednotlivých úrovniach organizácie, pričom sa vyžaduje náležité zohľadnenie odporúčaní zodpovednej osoby. Prípadné odklonenie sa od týchto odporúčaní by malo byť riadne zdôvodnené a vysvetlené.

V súvislosti s *povinnosťou poskytovať zdroje potrebné na plnenie úloh zodpovednej osoby* možno predpokladať, že čím zložitejšie a komplexnejšie spracovateľské operácie budú vykonávané v rámci organizácie, tým viac zdrojov bude zodpovedná osoba potrebovať na vykonávanie svojej činnosti. Príkladom uvedeného je jednoznačne sieť poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, v rámci ktorej dochádza k spracúvaniu veľkého množstva osobných údajov fyzických osôb zadávaných na rôznych oddeleniach a úrovniach organizácie. V tomto prípade bude podmienkou aktívna podpora zodpovednej osoby zo strany prevádzkovateľa, resp. sprostredkovateľa, a to poskytnutím adekvátnej finančnej a personálnej podpory, vrátane prístupu k službám zabezpečovaných inými zložkami organizácie (právne, personálne, IT služby). S uvedeným súvisí aj potreba podpory kontinuálneho vzdelávania zodpovednej osoby, napr. prostredníctvom rôznych školení, seminárov, prípadne nákupom odbornej literatúry a pod.

Nezávislosť zodpovednej osoby je o. i. zabezpečená osobitným zákazom ukladať zodpovednej osobe pokyny v súvislosti s plnením jej úloh. Súčasne § 45 ods. 3 zakazuje odvolanie alebo postihovanie zodpovednej osoby za výkon jej úloh. Za týmto účelom sa v zmysle uvedeného ustanovenia zodpovedná osoba priamo podriaďuje pri plnení svojich úloh štatutárnemu orgánu prevádzkovateľa alebo sprostredkovateľa, ktorému priamo zodpovedá. Uvedené ustanovenie *„poskytuje zodpovednej osobe základnú garanciu, ktorá jej má dopomôcť k tomu, aby mohla vykonávať svoju funkciu s dostatočnou mierou autonómie. Autonómia, a teda rozhodovacia právomoc zodpovednej osoby však nie je neobmedzená, viaže sa iba na výkon jej funkcie a s tým súvisiace plnenie úloh zodpovednej osoby.“*¹⁵

Nadväzne sa *zakazuje sankcionovanie zodpovednej osoby za plnenie jej úloh*, a to akýmkoľvek spôsobom, či už priamym alebo nepriamym, pričom postačuje i hrozba sankcionovania bez jej následnej realizácie. Zákaz postihu zodpovednej osoby *„nie je absolútny [nakoľko táto] môže byť rovnako ako akýkoľvek iný zamestnanec alebo zmluvný partner prevádzkovateľa alebo sprostredkovateľa odvolaná alebo postihnutá z dôvodov stanovených v príslušnom vnútroštátnom (...) práve nesúvisiacich s výkonom jej úloh ako zodpovednej osoby.“*¹⁶

S požiadavkou nezávislosti zodpovednej osoby významne súvisí aj *povinnosť zabránenia vzniku konfliktu záujmov* spočívajúcej najmä v potrebe zamedziť tomu, aby zodpovedná osoba posudzovala svoju vlastnú činnosť v rámci organizácie, a to počas celého obdobia jej pôsobenia. Pracovná skupina v tejto súvislosti uvádza, že je neprípustné, aby zodpovednou osobou bola osoba, ktorá sa podieľa na určovaní účelov a prostriedkov spracúvania osobných údajov (najmä v prípade osôb vo vedúcich pozíciách). Vo vzťahu k poskytovateľom ambulantnej zdravotnej starostlivosti možno ako príklad uviesť situáciu, kedy by pozíciu

¹⁵ Hudcová, I. - Cyprichová, A. - Makatura, I., Nariadenie o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov - GDPR Veľký komentár. 2018: Eurokódex, ISBN: 978-80-8155-077-5.

¹⁶ Ibidem.

zodpovednej osoby zastával jediný lekár v ordinácii, ktorý však nemôže byť sám sebe zodpovednou osobou.

Vo vzťahu k externým osobám možno uviesť, že v prípade „vykonávania funkcie zodpovednej osoby pre viacerých prevádzkovateľov alebo sprostredkovateľov z toho istého sektoru podnikania nachádzajúcich sa v konkurenčnom postavení by samotná skutočnosť výkonu tejto funkcie pre viaceré takého subjekty nemala zakladať konflikt záujmov.“¹⁷

Napriek tomu, že právna úprava osobitne neuvádza pozíciu, ktorú by mala zodpovedná osoba zastávať v organizácii prevádzkovateľa alebo sprostredkovateľa (pokiaľ je zodpovednou osobou interný zamestnanec), možno konštatovať, že by malo ísť o osobu, ktorá je v rámci organizačnej štruktúry zaradená priamo pod štatutárny orgán organizácie alebo je v postavení obdobnom uvedenému.

Nadväzne § 45 ods. 5 zákona č. 18/2018 Z. z. ukladá zodpovednej osobe v súvislosti s výkonom jej úloh *povinnosť mlčanlivosti*. Uvedená povinnosť je bližšie špecifikovaná v § 79 ods. 2 uvedeného zákona, podľa ktorého sú prevádzkovateľ a sprostredkovateľ povinní zaviazat' mlčanlivosťou všetky fyzické osoby, ktoré prídu do styku s osobnými údajmi u tohto prevádzkovateľa, resp. sprostredkovateľa, pričom uvedená povinnosť trvá aj po skončení pracovného pomeru, štátnozamestnaneckého pomeru, služobného pomeru alebo obdobného pracovného vzťahu tejto osoby. Predmetná povinnosť mlčanlivosti sa však neuplatní v prípade, ak je to nevyhnutné pre plnenie úloh súdu alebo orgánov činných v trestnom konaní podľa osobitného zákona. Je zrejmé, že uvedená povinnosť má osobitný význam v prípade poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, ktorí spracúvajú najmä osobitné kategórie údajov týkajúce sa zdravotného stavu jednotlivých dotknutých osôb.

4.2 Úlohy zodpovednej osoby vo vzťahu k poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti

Konkrétne úlohy zodpovednej osoby upravuje formou demonštratívneho výpočtu § 46 zákona č. 18/2018 Z. z., podľa ktorého zodpovedná osoba najmä:

- a) poskytuje informácie a poradenstvo prevádzkovateľovi alebo sprostredkovateľovi a zamestnancom, ktorí vykonávajú spracúvanie osobných údajov, o ich povinnostiach podľa tohto zákona, osobitných predpisov alebo medzinárodných zmlúv, ktorými je SR viazaná, týkajúcich sa ochrany osobných údajov,
- b) monitoruje súlad s týmto zákonom, osobitnými predpismi alebo medzinárodnými zmluvami, ktorými je SR viazaná, týkajúcimi sa ochrany osobných údajov a s pravidlami prevádzkovateľa alebo sprostredkovateľa súvisiacimi s ochranou osobných údajov vrátane rozdelenia povinností, zvyšovania povedomia a odbornej prípravy osôb, ktoré sú zapojené do spracovateľských operácií a súvisiacich auditov ochrany osobných údajov,
- c) poskytuje na požiadanie poradenstvo, ak ide o posúdenie vplyvu na ochranu osobných údajov a monitorovanie jeho vykonávania podľa § 42,

¹⁷ Hudcová, I. - Cyprichová, A. - Makatura, I., Nariadenie o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov - GDPR Veľký komentár. 2018: Eurokódex, ISBN: 978-80-8155-077-5.

- d) spolupracuje s úradom pri plnení svojich úloh,
- e) plní úlohy kontaktného miesta pre úrad v súvislosti s otázkami týkajúcimi sa spracúvania osobných údajov vrátane predchádzajúcej konzultácie podľa § 43 a podľa potreby aj konzultácie v iných veciach.

Zodpovedná osoba nenesie zodpovednosť za súlad spracovateľských operácií vykonávaných prevádzkovateľom, resp. sprostredkovateľom s príslušnou právnou úpravou, naopak, práve prevádzkovateľ je podľa čl. 24 (1) Nariadenia povinný vzhľadom na povahu, rozsah, kontext a účely spracovania, ako aj na riziká s rôznou pravdepodobnosťou a závažnosťou pre práva a slobody fyzických osôb prijať vhodné technické a organizačné opatrenia, aby zabezpečil a bol schopný preukázať, že spracúvanie sa vykonáva v súlade s Nariadením. Uvedené opatrenia je prevádzkovateľ povinný podľa potreby preskúmať a aktualizovať. Úlohou zodpovednej osoby je v tejto súvislosti napomáhať prevádzkovateľovi k splneniu jeho povinností, a to prostredníctvom preskúmania vykonávaných spracovateľských operácií, kontrolou ich súladu s Nariadením, informovaním o výsledkoch skúmania a prijatím odporúčaní prezentovaných prevádzkovateľovi. Z hľadiska zodpovednosti zodpovednej osoby tak prichádza do úvahy výlučne jej zodpovednosť za riadne vykonávanie svojich úloh, pričom sa však bude prihliadať na príslušné ustanovenia vnútroštátneho práva, nakoľko úprava uvedeného v Nariadení absentuje. Súčasne je možné, aby vnútroštátny zákonodarca túto zodpovednosť obmedzil, a to najmä v prípade internej zodpovednej osoby, ktorá je zamestnancom prevádzkovateľa. V prípade externých zodpovedných osôb sa ich zodpovednosť bude spravidla riadiť podľa ustanovení zmluvy, na základe ktorej poskytujú prevádzkovateľovi služby.

Povinnosť zodpovednej osoby poskytovať informácie a poradenstvo možno rozlíšiť na a) povinnosť poskytovať všeobecné informácie vyplývajúce z príslušnej právnej úpravy, a to napr. vypracovaním interných predpisov vo vzťahu k uvedenému, ako aj b) povinnosť poskytovať informácie a poradenstvo pri riešení konkrétneho prípadu.

Vo vzťahu k posúdeniu vplyvu na ochranu údajov špecifikuje Pracovná skupina spôsob zapojenia sa zodpovednej osoby do tohto procesu prostredníctvom posúdenia a zodpovedania nasledujúcich otázok:

- a) je potrebné vykonať posúdenie vplyvu na ochranu údajov,
- b) aká metodika sa má aplikovať v prípade, ak sa takéto posúdenie uskutočňuje,
- c) je vhodnejšie vykonanie tohto posúdenia na internej úrovni, alebo sa vyžaduje zainteresovanie externého subjektu,
- d) aké opatrenia je potrebné prijať za účelom zníženia prípadného rizika zásahu do práv dotknutých subjektov,
- e) či bolo posúdenie vykonané správne a či sú jeho závery v súlade s právnou úpravou.

Z hľadiska spolupráce zodpovednej osoby s dozorným orgánom je potrebné poukázať najmä na skutočnosť, že uvedené slúži najmä na to, aby bol dozornému orgánu uľahčený prístup k dokumentom a informáciám potrebným na plnenie jeho úloh ako aj na výkon jeho právomocí

(vyšetrovacích, nápravných, povoľovacích a poradných). Takejto spolupráci nebráni ani povinnosť zodpovednej osoby zachovávať mlčanlivosť, nakoľko sa vyžaduje spolupráca medzi týmito subjektmi, najmä v prípade, ak zodpovedná osoba potrebuje konzultovať s dozorným orgánom určité skutočnosti, ktoré jej nie sú zrejmé.

Zodpovedná osoba je v zmysle § 46 ods. 2 tiež povinná pri výkone svojich úloh náležite zohľadňovať riziko spojené so spracovateľskými operáciami, pričom je povinná brať do úvahy povahu, rozsah, kontext a účel spracúvania osobných údajov. Uvedené ustanovenie vyjadruje zásadu uprednostňovania riešenia rizikovejších situácií, bez súčasného zanedbávania iných, menej rizikových činností.

Medzi ďalšie úlohy zodpovednej osoby môže prevádzkovateľ zaradiť aj povinnosť viesť záznamy o spracovateľských činnostiach v prípade, ak uloženie takejto povinnosti nebude viesť k vzniku konfliktu záujmov. Primárne však podľa čl. 30 (1) zostáva uvedená činnosť povinnosťou prevádzkovateľa samotného.

ZÁVER

Predmetom tohto príspevku bola analýza inštitútu zodpovednej osoby v zmysle príslušných ustanovení novoprijatej právnej úpravy ochrany osobných údajov a jej uplatniteľnosti vo vzťahu k jednotlivým poskytovateľom zdravotnej starostlivosti.

V prvom rade boli posudzované podmienky, za splnenia ktorých vzniká konkrétnemu poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti povinnosť určiť zodpovednú osobu. Základným záverom, ktorý vyplynul z analýzy, bola skutočnosť, že v prípade jednotlivých poskytovateľov zdravotnej starostlivosti je nevyhnutým individuálne vyhodnotenie ich činnosti, a to najmä rozsahu spracúvaných údajov, ktoré môže prispieť k prijatiu rozhodnutia, či v konkrétnom prípade povinnosť určiť zodpovednú osobu vzniká alebo nie. V prípade, ak povinnosť určiť zodpovednú osobu nevzniká, je jej určenie dobrovoľné. Uvedené platí napríklad pre jednotlivých ambulantlych poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, u ktorých nemožno predpokladať spracúvanie osobných údajov ich pacientov vo veľkom rozsahu.

Nadväzne sme pristúpili k vymedzeniu postavenia a úloh prislúchajúcich zodpovednej osobe v rámci organizácie konkrétneho poskytovateľa zdravotnej starostlivosti. V tejto súvislosti možno vo vzťahu k zodpovednej osobe aplikovať všeobecné pravidlá obsiahnuté v právnej úprave ochrany osobných údajov. Osobitne je však potrebné poukázať najmä na povinnosť zodpovednej osoby zachovávať mlčanlivosť, ktorá má v kontexte poskytovania zdravotnej starostlivosti osobitný význam vyplývajúci z charakteru spracúvaných údajov. Problematickým tiež môže byť v konkrétnom prípade identifikovanie osoby pôsobiacej v organizácii poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, ktorá je vhodným adeptom na pôsobenie v pozícii zodpovednej osoby, v prípade, ak má ísť o interného zamestnanca poskytovateľa. V prípade, ak sa takúto osobu nepodarí v rámci organizácie identifikovať, prichádza však stále do úvahy možnosť poveriť plnením úloh zodpovednej osoby externý subjekt, ktorý predmetnú činnosť vykonáva v rámci svojej podnikateľskej činnosti.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. Charta základných práv Európskej únie. *Ú. v. EÚ C 326, 26.10.2012, s. 391-407.*
2. Guidelines on Data Protection Officers („DPOs“), 13.12.2016.
3. Hudecová, I. - Cyprichová, A. - Makatura, I., Nariadenie o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov - GDPR Veľký komentár. 2018: Eurokódex, ISBN: 978-80-8155-077-5.
4. Ministerstvo zdravotníctví ČR, Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. Jak implementovat v ambulantní sféře Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES v resortu zdravotnictví (na co si dát pozor v ambulantní sféře) z 31. marca 2018.
5. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje Smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov). *Ú. v. EÚ L 119, 4.5.2016, s. 1-88.*
6. Opinion 3/2010 on the Principle of Accountability. Adopted on 13. July 2010.
7. Pattynová, J. - Suchánková, L. - Černý, J. a kol. Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR) Data a soukromí v digitálním světě Komentář. 2018: Leges. ISBN: 978-80-7502-288-2. S. 287.
8. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 95/46/EHS z 24. októbra 1995 o ochrane fyzických osôb pri spracovaní osobných údajov a voľnom pohybe týchto údajov. *Ú. v. ES L 281, 23.11.1995, s. 31-50.*
9. Ústava Slovenskej republiky.
10. Zmluva o fungovaní Európskej únie. *Ú. v. EÚ C 326, 26.10.2012, s. 47-390.*

KONTAKT NA AUTORA

JUDr. Laura Rózenfeldová

laura.rozenfeldova@student.upjs.sk

Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Právnická fak., Kováčska 26, 040 75 Košice, SR
European Information Society Institute, o. z., Štítová 1, 040 01 Košice, SR